

МЕДИЈИ И ЕМОЦИЈЕ

МАТЕРИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ МЕДИЈСКЕ И ЕМОЦИОНАЛНЕ
ПИСМЕНОСТИ ДЕЦЕ ДО 8 ГОДИНА

unicef | za svako dijete

Материјале Медији и емоције (Explorers of the media map) направили су за Недељу медијске писмености у Финској 2016. тамошњи Национални аудиовизуални институт (КАВИ), Агенција за тржишно натјецање и потрошаче, Образовни центар за медије Метка, Друштво за медијску едукацију и Фински национални одбор за образовање.

На хрватски језик су преведени и прилагођени у склопу Дана медијске писмености 2021., у сарадњи Велепосланства Финске, Агенције за електроничке медије и Уреда УНИЦЕФ-а за Хрватску.

Хрватско издање приредила: Ана Доклер

Дизајн и пријелом: О, не радиона

Издавачи : Агенција за електроничке медије и УНИЦЕФ

Материјал је настао у склопу пројекта Дани медијске писмености.

Загреб, травањ 2021.

медијскаписменост.hr

Коришћење и превод ове публикације одобрили су Агенција за електроничке медије Хрватске и Национални аудиовизуелни институт (КАВИ) Финске.

Ова публикација не изражава нужно службене ставове УНИЦЕФ-а.

Овај превод је припремљен уз финансијску подршку Европске уније и Савета Европе.

Садржај је искључива одговорност аутора/ауторке и не представља нужно званичне ставове Европске уније ни Савета Европе.

Публикација на српском језику је преведена и припремљена у оквиру заједничког програма Европске уније и Савета Европе „Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“, а у оквиру пројекта „Заштита слободе изражавања и медија у Србији (PROFLEX)“ и сарадње с Регулаторним телом за електронске медије у Србији.

МЕДИЈИ И ЕМОЦИЈЕ

МАТЕРИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ МЕДИЈСКЕ И ЕМОЦИОНАЛНЕ ПИСМЕНОСТИ ЗА ДЕЦУ
МЛАЂУ ОД 8 ГОДИНА

КАКВЕ ЕМОЦИЈЕ буде разни медији? Зашто су одређени филмски призори неким узбудљиви, а неким страшни? Шта чини неку видео игру забавном или неки оглас дирљивим? Како направити медијски садржај који ће некога преплашити или пак усрећити?

У медијима **ЕМОЦИЈЕ ИГРАЈУ ВАЖНУ УЛОГУ**. Различити медијски садржаји, програми и призори могу нас насмејати, наљутити, досађивати нам – или нас дирнути у душу. Чак и кад су поједине поруке у медијима замишљене тако да преносе одређене емоције, медијски садржај може се увек тумачити на више начина, па ће људи на њега реаговати различито. Део медијске писмености управо је препознавање метода којима се утиче на наше емоције, као и препознавање важности емоција у властитим медијским садржајима.

МАТЕРИЈАЛИ МЕДИЈИ И ЕМОЦИЈЕ садрже информације и вежбе за развој медијске и емоционалне писмености за најмлађе. Предложене активности темеље се на дечијем искуству и разумевању медија. Наш је циљ развити медијску писменост и мултиписменост те препознати и освестити емоције које побуђују медији, а то значи и начине којима се на наше емоције утиче. Тај се циљ делом остварује тиме што деца стварају властити медијски садржај.

МАТЕРИЈАЛИ САДРЖЕ СЛЕДЕЋА ПОГЛАВЉА:

А) ЕМОЦИЈЕ У ПОКРЕТУ

Б) ШТА СУ МЕДИЈИ?

В) ГДЕ СУ У МЕДИЈИМА ЕМОЦИЈЕ?

Г) УРАДИ САМ

СВАКО ПОГЛАВЉЕ садржи неколико задатака који се могу одабрати и прилагодити за рад у својој групи.

У раном детињству, предшколској и раној школској доби ови задаци подстичу дечје способности, посебно у погледу мултиписмености те информацијских и комуникацијских технологија, као и њиховог етичког образовања.

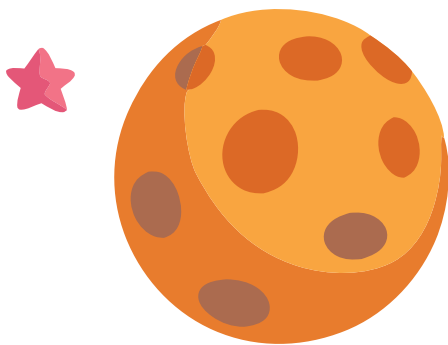
1 ЕМОЦИЈЕ У ПОКРЕТУ

Циљ овог поглавља је подстакнути наше мисли и машту како бисмо приказали са колико се различитих врста емоција свакодневно сусрећемо. За проучавање емоција користе се различити задаци, вежбе покрета и мисаоне вежбе. Одаберите један или више задатака.

КОНТЕКСТ

У далеком, далеком свемиру, високо изнад наших глава, двоје се пријатеља у свемирском оделу већ у овом трену забавља на свемирским авантурама. То су наши Павле и Маја, рођени на свемирској станици која се зове МеПи. Та су деца врло храбра и врло радознала. Једног дана родитељи су им добили наредбу да оду далеко не би ли поправили свемирску станицу која непрестано шаље чудновате звуке путем радија, до главног брода. Павле и Маја одлуче да пођу са њима, јер никад нису били у том делу свемира.

Али, шта се то дешава?! Кад је ремонтни брод пришао станици одакле пристижу ти чудни звукови, дочека их не једна него четири свемирске станице! Свака је различита и другачије боје. Морамо открити шта се догађа! Кад су родитељи прионули на посао, Павле и Маја одлуче да истраже све четири свемирске станице. Након што навуку свемирска одела (у којима врло лако могу да лете од станице до станице), деца кажу родитељима да крећу у авантуру и да ће се вратити најкасније кад огладне. Затим отворе врата маленог ремонтног брода и запуте се према првој свемирској станици на видику. Кад су тако мало прелетели у свемирским оделима, Павле и Маја стигну до прве свемирске станице. Зидови и кров станице прекривени су белешкама, а на свакој је белешци по једна реч. Маја, која је већ научила да чита, почне да чита наглас: „Ве.се.ље. С.т.р.а.х. Сре.ћа. Уз.бу.ђе.ње. Ту.га. Мр.жња. Шта је све то?“, упита Маја. Можете ли ви помоћи Павлу и Маји? Заједно решите следеће задатке – можда ће тако и Павле и Маја сазнати шта се догађа.

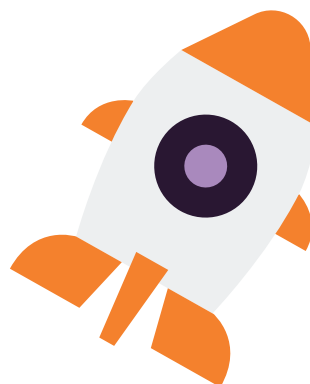
ЗАДАТАК: ЗАРАЗА ЕМОЦИЈА!

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: довољно места да се сви заједно крећете.

У овом задатку деца се крећу по просторији и настоје да задрже безизражајно лице, осим једно или двоје деце чији је задатак да покажу одређену емоцију (нпр. срећа, туга итд.). Емоције се у задатку преносе тако да једна особа лагано дотакне другу по рамену те изразима лица и гестом представи одређену емоцију. Онај који је „заражен“ мора поновити гест и изразе лица.

Затим „преносник“ положи руке „зараженом“ око струка те се заједно крећу један иза другог и преносе емоцију до следећег детета. Дете које је последње „заражено“ емоцијом увек је прво у реду па је стога и следећи преносник. Игра завршава онда кад сва деца дођу на ред.

За старију децу игру можете учинити и помало компетитивном тако да их поделите у две групе: једна група преноси срећу, друга тугу, па група са највише деце у низу побеђује.

ЗАДАТАК: КАКО ИЗГЛЕДАЈУ ЕМОЦИЈЕ?

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: довољно места да се сви заједно слободно крећете.

У овом задатку све зависи од глуме, покрета и показивања различитих израза лица у складу са различитим расположењима и емоцијама. За најмању децу можда је најбоље одабрати једноставне емоције, нпр. срећу или тугу, па на њих додавати емоције у складу с развојном доби деце.

Пустите неку ритмичну музику и пустите децу да скакућу према ритму. Затим нагло зауставите музику и гласно изговорите емоцију коју деца треба да одглуме док је музика заустављена.

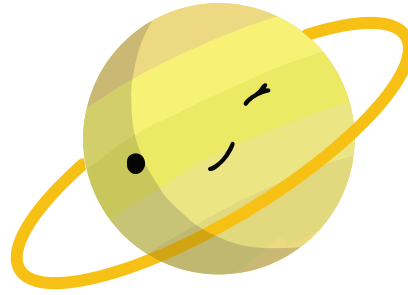
Нека деца стану испред огледала и покушају одглумити различите емоције. Позовите их да примете како изгледају кад су тужни, сретни или помало узбуђени око нечега.

Потајно задајте једном детету неку емоцију па му реците да је без речи одглуми пред другима. Побрините се да други не чују коју сте емоцију задали. Можете се служити знаковима или напосто шапнути емоцију. Једном кад остали погоде тајну емоцију, на ред долази друго дете да одглуми неку другу емоцију.

На крају изнесите утиске и питајте их јесу ли неке емоције биле смешније или теже за одглумити.

ЗАДАТАК: СЛИКЕ НАМ ПРИЧАЈУ ПРИЧУ

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: новине или часописи и маказе (+ папир или картон, лепак по потреби).

Сврха овог задатка је проучавање емоционалних стања интерпретацијом фацијалних експресија и држања људи приказаних на фотографијама. Овај се задатак може мењати у складу с вештинама и величином групе деце. Ево неколико могућности:

1. Реците деци да одаберу и изрежу различите фотографије људи из новина и часописа. Кад сви изрежу барем пет слика, поставите их на сто и дајте деци времена да их добро проуче. Задајте деци да групишу људе са слика према њиховом емоционалном стању: ко изгледа срећно, ко изгледа тужно? Или пак љуто или преплашено? Има ли каквих других емоција приказаних на сликама? Има ли неслагања у групи око приказаних емоција? Питајте децу шта мисле, зашто је тако.

2. Реците деци да одаберу и изрежу различите фотографије људи с различитим емоцијама из новина и часописа. Кад свако изреже три до пет слика, реците деци да поставе слике на емоционалну скалу два екстрема, нпр. среће и туге. Када ту скалу довршите, расправите о томе зашто једна слика приказује срећу, док се на другој наслућује туга. Могу ли се деца сетити тренутака када су се осећали исто као ти људи на сликама?

3. Одаберите три до пет емоционалних стања и задајте деци да потраже у новинама и часописима слике људи чији изрази лица и гестови одговарају одабраним емоцијама. Нека изрежу те слике и распореде их према одређеним емоцијама.

ИНФОКУЋИЦА: ЕМОЦИЈЕ

Људе су одувек занимале емоције, а научници и стручњаци описали су их и класификовали на врло различите начине. Међутим ових се шест емоција може сматрати основним: срећа, изненађеност, туга, љутња, гађење и страх. Међу осталим емоцијама ту су кривица, срам, олакшање, одушевљење, љубав и др. Те различите емоције могу се осетити на различитим местима у телу, а могуће је осећати и много емоција истовремено.

Емоције и емоционалне вештине играју важну улогу у нашем менталном здрављу, поготово у интеракцији с другима. Уз то нам емоције указују на то шта нам је потребно и за чиме чезнемо. Емоције нису ни позитивне ни негативне саме по себи, али начин на који се изражавају зависи од ситуације. Понекад ситуација или на пример одређени медијски садржај могу призвати много различитих врста емоција. Међутим није увек лако препознати властите емоције или их артикулисати, због чега је важно вежбати своје емоционалне вештине.

2 ШТА СУ МЕДИЈИ?

Циљ овог поглавља је да се истражи дечје разумевање медија путем препознавања различитих медија и медијских садржаја, уз расправу о томе како се деца служе медијима. У задатку бојења треба именовати различите медијске уређаје и предмете и упознати се са речју медији; уз то треба подстакнути децу да властитим примерима опишу како се и за који садржај могу користити медијски уређаји и предмети. У другом задатку овог поглавља деца трагају за медијима у свом ужем окружењу.

ЗАДАТАК:

ПУНО, ПУНО МЕДИЈА

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: листић за бојење *Различити медији* за све учеснике (Додатак), бојице.

Павле и Маја су досад научили пуно тога о емоцијама, а посебно то да их има јако, јако пуно. Таман су стигли до друге свемирске станице, која изгледа мало другачије од оне прошле испуњене емоцијама. Они наиђу на хрпу различитих чудноватих стварчица на сред станице. Светло на станици је толико слабо да Павле и Маја не могу да препознају шта је која стварчица. Можете ли им ви помоћи? Лепим бојама обојите стварчице које су Павле и Маја пронашли па реците остатку групе како се те стварчице зову.

За време бојења, можете расправити о томе који би био заједнички назив за све те уређаје и предмете. Ако је потребно, можете отворити тему општег појма медија уз објашњење да се сви уређаји и предмети које су деца обојила могу заједно називати медијима

или медијским уређајима и предметима. За више информација о појму медија видети инфокућицу. Док деца боје, можете расправу започети наставком приче о Павлу и Маји:

Сад се стварчице полако распознају и баш су дивне! Павле и Маја имају сличне стварчице у свом дому на својој станици МеПи, али се другачије зову и вероватно се употребљавају мало другачије од ових. Сада би Павле и Маја волели да чују шта бисте ви учинили с тим узбудљивим уређајима.

ПРИМЕРИ ПИТАЊА ЗА РАСПРАВУ:

Какве све ствари видите на телевизији? А шта све можете чути на радију?

Шта бисте све могли с паметним телефоном?

А шта с таблетом?

Шта се чита или се може наћи у новинама?

ЗАДАТАК: ЛОВ НА МЕДИЈЕ

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: симболи за медије из прошлог задатка.

У овом задатку деца ходају по просторији или простору вртића/школе. Задатак им је да траже за медијским уређајима и предметима: шта све налазе, а шта не успевају да нађу? Могу ли наћи и медијске уређаје и предмете који се не налазе на попису ствари које су открили Павле и Маја? Који су то предмети и за шта се употребљавају?

Савет: сликовница

СЛИКОВНИЦА О МЕДИЈИМА – МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ ЗА НАЈМЛАЂЕ

Регулаторно тело за електронске медије и Савет Европе, уз помоћ Агенције за електроничке медије и УНИЦЕФ-а објавили су *Сликовницу о медијима* чија је сврха пружити најмлађој деци прилику за разумевање медија кроз једну од првих лекција медијске писмености, ону о **разлици између света медија и стварног света**. Прочитајте сликовницу с децом и спроведите у њој описане активности.

Сликовница се може преузети бесплатно на следећем линку: <http://www.rem.rs/uploads/files/Baners/Slikovnica%20o%20medijima.pdf>.

ИНФОКУЋИЦА: МЕДИЈИ

У овим материјалима реч медији употребљава се како за различите медије попут телевизије, радија, књига, часописа, новина, рачунара и паметних телефона тако и за медијски садржај попут телевизијских програма, филмова, фотографија, чланка у новинама и часописима, књига, интернет страница, апликација и видеоигара. Чак је и овај материјал Медији и емоције нека врста медијског садржаја.

Међутим медији и медијски садржај нису увек лако раздвојиви – а можда не би ни требали бити. Како год на то гледали, медији су непрестано присутни у нашој свакодневици. Много времена проводимо са различитим медијима, служимо се њима у интеракцији с другима, при учењу, при трагању за информацијама о свету.

3 ГДЕ СУ ЕМОЦИЈЕ У МЕДИЈИМА?

У овом поглављу напoкoн сјeдињујeмo eмoцијe и мeдијe тe рaспрaвљамo зaштo сe нeкe пpичe кoјe видимo или чујeмo у мeдијимa чинe смeшним, дoк су другe пoпpиличнo зaстpaшујућe или нaс пaк мoгу рaстужити. Нaкoн вeжбe зaгрeвaњa крoз музикy дeцa рaспрaвљају и aнaлизирaју eлeмeнтe у мeдијимa кoји изaзивaју eмoцијe.

Сада чак и Павле и Маја познају свакакве медијске уређаје. Тек што су започели путовање према трећој станици и таман да слете, а онда угледају чудновато светлуцање однекуда. Кад се мало приближе, схвате одакле светло долази и узвикну наглас: то је телевизор! Угледају себе пред екраном и не могу да одлуче да ли да седну или да скачу од узбуђења. Екран телевизора испуњен је чудним ликовима које Павле и Маја нису никад дотад видели. Одједном се на екрану појаве два мачколика лика, трче путем и покушају да нађу заклон пре него их стигне велика олуја. Почне да грми, а затим удари муња. Тај приказ насмеје Мају која жели да сазна која ће мачка прва стићи до заклона пре него што почне киша да пада. Али Павлу то уопште није забавно, он једва да може да издржи док гледа шта ће се догодити са мачкама у бегу. Од све те грмљавине и севања само му је још горе то да гледа. Он би радије затворио очи и прекрио уши! Одједном засвира музика и Павлу одмах буде боље. Готово да би заплесао! „Толико је лепо кад не мораш више да се плашиш“, помисли Павле.

ЗАДАТАК: ОСЕТИ МУЗИКУ

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: унапред одабрана музичка дела који представљају различите емоције. YouTube канал Одељења за медијско образовање Националног аудиовизуелног института (МЕКУ) <https://www.youtube.com/watch?v=4e5RZAqaR00> нуди троминутни изабрани видео управо за овај задатак. Такође можете изабрати властиту музику.

Заједно послушајте музичка дела која одражавају различита расположења. Деца не морају мирно седети и слушати; могу се кретати и плесати не би ли искусили сва та расположења. Затим послушајте песме још једном и након сваке застаните и разговарајте о осећањима и емоцијама које оне побуђују. Шта је то у песми што их подсећа на неку одређену емоцију? На крају расправите које би песме биле најприкладније за приказ који гледају Павле и Маја у којем мачке беже у заклон због кише. Зашто баш те песме?

ЗАДАТАК: ШТА НАС УСРЕЂУЈЕ, ШТА НАС ПЛАШИ?

Седите у круг тако да се сви видите. Сврха овог задатка је расправити шта је то тачно у медијима оно што нам побуђује емоције. Најпре питајте децу за примере медијских садржаја које познају: Можете ли се сетити неког тужног филма? Или узбудљиве књиге? Који вас је видео баш јако насмејао? Можете додати још неке емоције и медије не би ли се свако сетио неког примера.

Затим, на темељу примера које вам деца дају расправите о томе шта неки филм чини тужним, књигу узбудљивом или видео смешним. Прилагодите питања примерима које вам деца дају. Можете помоћи деци питајући их какве их ствари обично насмеју, шта их преплаши или растужи на телевизији. Такође можете рећи деци да замисле да праве видео или пишу књигу. Шта све чини неку књигу тужном или узбудљивом? И како направити да филм или видео буде јако весео или јако страشان? На крају нека деца смисле разлоге зашто садржај који гледају Павле и Маја побуђује различите емоције у њима: Маја се насмејала и било јој је смешно, а Павле се преплашио. Зашто је тачно тај ТВ-садржај био истовремено и страشان и смешан?

ИНФОКУЋИЦА: МЕДИЈИ И ЕМОЦИЈЕ

У медијима се емоције буде на различите начине. Примери и прича и ликови и њихова искуства – све може утицати на наше емоције. Такође има других начина за буђење емоција попут звучних ефеката, музике, боје и ритма, као и фацијалних експресија и гестова људи. Међутим осим самог медијског садржаја ту су и други чиниоци који утичу на наше емоције, нпр. где и када се садржај употребљава, за кога и која су претходна искуства корисника тог садржаја.

4 УРАДИ САМ

У овом поглављу деца имају прилику сама да направе емоционални медијски садржај и притом могу употребити све што су чули и научили из претходних активности из овог материјала. Започните вежбом загревања у којој деца треба да искажу пет различитих емоција властитим изразима лица, гестовима и држањем. Такође би било добро да одмах припремите неке емоционалне приче.

ШТА ЋЕ ВАМ БИТИ ПОТРЕБНО: Ако одлучите да снимате дечје приредбе, биће вам потребна камера (или паметни телефон или таблет с камером), можда покоји реквизит за приредбу као и опрема за пренос и репродукцију слика и видеозаписа.

Павле и Маја су научили много нових ствари. Свако је од нас помало другачији и сви осећамо и доживљавамо ствари различито. На путу до четврте свемирске станице Павлу и Маји stomачићи почињу мало да гунђају: скоро ће ручак, па је већ полако време да пронађу родитеље који су заузети поправком свемирских станица – чека их путовање кући. Кад стигну до четврте станице, двоје пријатеља наиђу на још неке медијске стварчице: овај пут то су мањи уређаји који наликују на камеру или телевизор.

Како се беше то зове? Таблета, таблет или тако нешто? Павле покуша да се присети за шта се тај уређај користи па почне да снима Мају. Снимање се Маји чини јако забавно па и она жели да проба. „Не, мој је ред!”, викне Павле и почне да снима предмете који лете по станици. Маја је толико узрујана да је почела да поскакује поред Павла и покуша да му зграби таблет из руке. Али, чекај мало! Шта се овде догађа? Да ли бисте им ви помогли? Која бисте правила ви измислили да помогнете Павлу и Маји да реше свађу и наставе у миру?

Једном кад сте расправили и одлучили о правилима у конфликтним ситуацијама, наставите до главних задатака овог поглавља.

Хвала вам на помоћи, пуно је лепше бити у авантури без тих блесавих свађица!

ЗАДАТАК: ФОТОГРАФИШИ ЕМОЦИЈУ!

У овом задатку камером покушајте уловити различита расположења и емоције. Ако је потребно, такође можете издвојити време за пробно снимање.

Најпре изаберите емоције које ће деца глумити пред камером. Одлучите шта ћете приказати у кадру: само лице, горњи део тела или цело тело. Реците деци да размисле како најбоље да прикажу те емоције држањем и гестовима, а не само изразима лица. Можете направити целу збирку слика основних пет емоција за свако дете, затим расподелите емоције међу децом или снимите групне фотографије за сваку засебну емоцију.

На крају проучите фотографије на којима су сва деца и расправите како су успели исказати све те емоције на сликама. Размотрите шта све чини људе сретнима или тужнима.

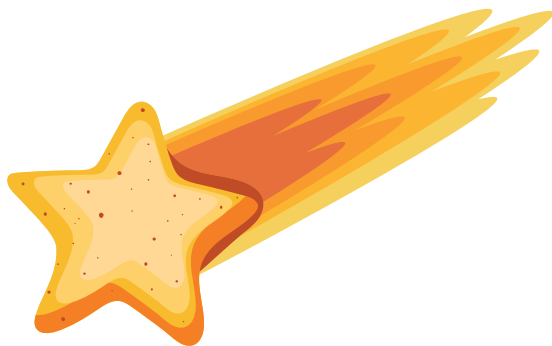

ЗАДАТАК: ОСМИСЛИТЕ ВЛАСТИТУ ЕМОЦИОНАЛНУ ПРИЧУ

Сврха овог задатка је осмислити и одглумити емоционалну причу која забавља, узбуђује, изненађује или растужује публику. Прича може бити врло кратка, тек један приказ, а може бити и дужа. Такође можете одабрати већ познату причу која се бави емоцијама па од ње направити своју верзију анализирајући емоције у причи и играјући их.

Почните размишљањем о емоцији која највише служи причи: је ли то весеље, туга, узбуђење, срећа, љутња или храброст? Затим размислите шта се догађа у причи: ко су ликови и шта им се догађа? Кад знате причу, наставите размишљати о емоцијама: кад би неко други видео исто извођење, како би препознао која се емоција највише одражава у причи? На које се начине дата емоција може најбоље изразити?

Не морате снимати те приче: оне могу бити одглумљене као обични играци без икаквих сниматеља. Међутим, ако снимите или фотографисте те приче, деца им се могу вратити и проучити примере како изгледају емоције кад их сами исказују. Можете направити музичку подлогу служећи се инструментима у својој установи или употребити аудиоснимке за слободну употребу. Тиме деца могу вежбати своје продукцијске вештине.

ЗАДАТАК: ЗАВРШНА ДИСКУСИЈА

Павле и Маја јако уживају у фотографисању и снимању емоција и осмишљању причи, али највише су уживали баш у вашим причама. Сад су већ помало гладни и уморни. Срећом, угледају сићушни зрак светлости у даљини, који се приближава великом брзином: то мора да је брод за поправку њихових родитеља! Вероватно су завршили са послом па се сад враћају по Павла и Мају за повратак кући. Врата маленог брода се отварају и двоје наших пријатеља улети унутра. Врата малог свемирског брода се отварају и два пријатеља улећу. Унутра, родитељи дају Павлу и Маји сок и сендвиче. А онда желе да чују све што се десило током дана.. „Па...”, започне Маја, и родитељи коначно могу чути целу причу о емоцијама, различитим медијским стварчицама и шта су све Павле и Маја радили с њима.

Сада деца могу разменити мишљења о томе како су се осећали помажући Павлу и Маји док су радили задатке: шта је било забавно, је ли нешто било тешко, и да ли би хтели нешто додати?

ИНФОКУЋИЦА: МЕДИЈСКА ПРОДУКЦИЈА

Различите вештине медијске продукције кључан су део медијске писмености. Продуцирајући и осмишљавајући властити медијски садржај, као на пример фотографисањем, снимањем или писањем, деца имају могућност да проуче, истраже и забележе властито искуство и људе који су део тога. Медијска продукција је тесно повезана с интеракцијом, учешћем, проналаском и исказивањем свог гласа и уопште креативности.

ДОДАТАК : ЗАДАТАК БОЈЕЊА

